

Daniel

Si Daniel gisa ya sa mani Israelita ya gintan ubat sa Juda papakun sa Babilonia gawan sinambut mani taga Babilonia ya mani taga Juda sa laban. Nalyari ya ati maigit anê m ma ralan na tawun bayu ianak si Jesu Cristu. (605 B. C.) Ya librun Daniel pan-isabi na nu parasaantun sinubuk ya panampalatayan Daniel buy ya mani kaluguran na sa Namalyari (Daniel 1:8-16; 3:1-30 buy 6:1-28). Gawan si Daniel bapan biyasa ya buy dilag yan kaagyuwan mamipaintindi un mani taynêp, kabay ya dinyag arin Nebucadnezar, dinyag nan gobernador si Daniel sa prubinsyan Babilonia. Naglingkud êt si Daniel bilang matag-ay ya upisyal sa pamaalaan un Persia pamakayarin sambutan buy sakupun un Persia ya bansan Babilonia.

Katilwan insabin Daniel ya labay sabin mani taynêp arin Nebucadnezar para kana. (Daniel 2:24-45 buy 4:19-33). Impaintindi na êt kan arin Belsazar ya labay sabin gamêt ya nanulat un mani sabi sa lingling palasyu (Kapitulu 5).

Sa biyay Daniel binyanan yan mani sulêplêp ubat sa Namalyari ya mamipatanda kana nu sabêt ta malyari sa babun luta sa panawun pamunun apat ta misusunul la kaarian.

Ya laman libru

1. Si Daniel buy ya kaluguran na, maglingkud sila sa Namalyari buy sa pamaalaan sa Babilonia (Kapitulu 1-6).
2. Binyanan Namalyari si Daniel un mani sulêplêp tungkul sa malyari baydi sa babun luta sa pan-arapan (Kapitulu 7-12).

1

Naglingkud si Daniel kan Arin Nebucadnezar

¹ Sa ikatluy tawun pag-arin Jehoiakim sa Juda, si Nebucadnezar ya arin Babilonia, inlaku nan dinuyung buy mani sundalus nay Jerusalem. ² Tinulutan Panginuun si Nebucadnezar ya dakpên silan Jehoiakim ya arin Juda buy ya malakêy Israelita. Tinulutan na êt si Nebucadnezar ya mangwan malakêy maulagay bagay ubat sa Templun Namalyari ya idi sa Jerusalem. Kabay gintan Nebucadnezar buy mani sundalus nay mani maulagay bagay ya ubat sa Jerusalem papakun sa templun diyusdiyusan nay idi sa Babilonia buy indin ya mani bagay ya abiin sa pibandiyon diyusdiyusan na. Buy malakê êt ya Israelitay gintan la sa Babilonia.

³ Gisay allu, in-utus Nebucadnezar si Aspenaz ya pinakapuun upisyal na ya gêtan kanay mani Israelita. Labay nan maglingkud kanay mani miyawsay ya mani anak arin Juda buy mani anak mani upisyal Juda. ⁴ Labay Nebucadnezar ya gêtan kanan Aspenaz ya mani miyawsay ya napas-êy, naidu, biyasa, buy dilag katandan sa kaganawan, buy agyun maglingkud kana sa palasyu na. Kabay in-utus na si Aspenaz ya ituru na sa mani miyawsay ya sabin Babilonia buy tungkul sa mani libruy insulat mani tawuy manugêl sa Babilonia. ⁵ Sa balang allu, biyan ari un kanên buy alak ya mani miyawsay ya pinilin maglingkud kana. Sinabi na kan Aspenaz ya turwanan nay mani miyawsay sa lalên tatluy tawun. Pamakayari, maglingkud silayna sa ari.

⁶ Kaawyun sa mani napili si Aspenaz, ya mani miyawsay ya Israelitay taga Juda ya silan Daniel, Hananias, Misael, buy si Azarias. ⁷ Binyanan Aspenaz mani bayuy lagyu ya apat ta miyawsay. Binêg na si Daniel, Beltesazar buy binêg na si Hananias, Shadrac. Buy binêg na si Misael, Meshac buy binêg na si Azarias Abednego.

⁸ Nuwa nagdesisyun si Daniel ya a na kanên buy inêmên ya kanên o alak ari gawan a na labay ya magin madinat ya. Kabay inyawad na sa pinakapuun upisyal ya tulutan yan ya agana na kanên buy inêmên ya kanên o alak ari gawan a na labay ya magin madinat ya. ⁹ Dinyag Namalyari ya malabayan pinakapuun upisyal si Daniel buy magaganaka ya kana. ¹⁰ Nuwa sinabin pinakapuun upisyal kan Daniel, “Malimu waku sa amung kuy ari. Nagdesisyun ya arin mangan kan kanên buy minêm alak na. Dat makit nan a kaw napas-êy kaparisun kaatag mani miyawsay. Amêsên, patin naku gawan kamu.”

¹¹ Sabitun nuna, in-utus pinakapuun upisyal sa magbantay ya saysayên silan Daniel, Hananias, Misael, buy si Azarias. Kabay sinabin Daniel sa magbantay, ¹² “Subukun mukay ya mani ipus mun pakan mani gulay buy lanêm sa lalên mapuy allu. ¹³ Pamakayari yan mangan mani gulay sa lalên mapuy allu, iparistu mukay sa

kaatag mani miyawsay ya mangan kanên ari. Buy pakabaala kayna kanyan nu sabêt ta daygên mu.”¹⁴ Kabay nalabay ya magbantay buy sinubuk ya apat ta miyawsay sa lalên mapuy allu.

¹⁵ Pamakayarin mapuy allu, inêlêw magbantay ya apat ta miyawsay. Natabêg ya mani lupan apat ta miyawsay kaysa mani lupan kaatag mani miyawsay. Buy napas-êy ya lawini la kaysa lawinin mani miyawsay ya mangan kanên ari.¹⁶ Kabay asê binyanan magbantay kanên buy alak ari silan Daniel, Hananias, Misael, buy si Azarias. Nun a binyanan na silan mani gulay.

¹⁷ Binyanan Namalyari ya apat ta miyawsay un katandan sa malakêy bagay buy napukatan lay kaganawan kalasin mani libru. Buy agyun mapukatan Daniel ya kaganawan sulêplêp buy kaganawan taynêp.

¹⁸ Pamakayarin tatluy tawun, gintan pinakapuun upisyal ya kaganawan miyawsay kan Nebucadnezar.¹⁹ Nakisabi ya ari sa mani miyawsay. Buy nakitan nay mas katanda silan Daniel, Hananias, Misael, buy si Azarias kaysa kaganawan miyawsay. Kabay nag-umpisa silan maglingkud sa ari.²⁰ Impatang ari ya mangasakit ta patang sa apat ta liyaki. Nuwa pawa lan mapakitbayan ya kaganawan patang ari, katimapun luyang katanda sa kaganawan manalamangka buy kaganawan magkukulam ya manugêl sa kaarian Nebucadnezar.

²¹ Sa nabuyut ta panawun nanugêl si Daniel sa Babilonia angga sa nag-umpisan mag-ari si Arin Ciro sa Babilonia.

2

Impaintindin Daniel ya taynêp Arin Nebucadnezar

¹ Sa ikalway tawun pag-arin Nebucadnezar sa Babilonia, dilag yan mani nataynêp ya sabay ya makagulun nakêm na. Kabay a ya makabêlêw.² Kabay impabêg Arin Nebucadnezar ya mani manalamangka na, mani magkukulam, buy mani tawuy mag-aral sa pagkimit bêtêwên amên sabin ya mani nataynêp na.

³ Sinabi na kallay, “Nanaynêp paku buy abiin na sangkan kabay a ku mipatêtbêk. Impabêg kataw gawan labay kun matandan nu sabêt ta labay sabin taynêp pa abitu.”

⁴ Nakitbay ya mani tawuy mag-aral sa pagkimit bêtêwên sa ari sa sabin Aramico, “Kaidwan na Ari, mabyay ka makanuman! Sabin mu kanyan mani lingkud muy nataynêp mu, ta amên ipaintindi yan nu sabêt ta labay sabin ati.”

⁵ Sinabin ari sa mani tawuy mag-aral sa pagkimit bêtêwên, “Pilmi ya mani sabi ya ubat kangku. Nu a yu maipatanda kangkuy taynêp buy ya labay sabin ati, putus-putusun kataw buy mani bali yu, daygên kun buntun dinat.⁶ Nuwa nu sabin yuy taynêp buy ya labay sabin ati, mananggap kaw mani kaluub, gantimpala buy dakilay karangan. Kabay ipatanda yu kangkuy taynêp buy ya labay sabin ati.”

⁷ Sinabin manguman mani tawuy mag-aral sa pagkimit bêtêwên sa ari, “Kaidwan

na Ari, sabin mu kanyan na taynêp mu ta ipaintindi yan kamuy labay sabin.”

⁸ Sinabin ari, “Tanda kuy kay pampakadangên yuy uras gawan tanda yuy daygên kuy sinabi ku kamuyu, ⁹ ya nu a yu ipatanda kangkuy taynêp, parusan kataw kaparisun sinabi ku. Tagawan nikakasundu kaw ya magsabin kalaraman buy pallinlang sa arapan ku angga sa magbayuy panawun. Kabay sabin yu kangkuy taynêp, buy matandan ku nu agyu yun ipaintindi kangkuy labay sabin ati.”

¹⁰ Nakitbay sila sa ari, “Ayin tawuy manugêl sa babun luta ya makadyag pan-iutus mu. Buy ayin êt ari, parasaantu man na kapangyarian na, ya mamiutus parabaysên sa mani manalamangka, magkukulam, o tawuy mag-aral sa pagkimit bêtêwên. ¹¹ Kaidwan na Ari, masakit ya panyawadên mu. Kay mani diyus ya makadyag parabaysên, nuwa a sila manugêl kaawyun mani tawu.”

¹² Gawan sa pakitbay la, natubag tubag ga ari. Buy in-utus nay patin na kaganawan mangabiyasay tawu sa Babilonia. ¹³ Sên nikalat tay utus ya patin na mani mangabiyasa, tingkap la êt si Daniel buy ya mani kaawyun na amên patin.

¹⁴ Sa pakapakun baydu, nakisabin mangêd buy naayup-up si Daniel kan Arioc ya kapitan mani magbantay ari ya naku amên patin ya mani mangabiyasa sa Babilonia. ¹⁵ Sinabi na kan Arioc ya kapitan mani magbantay ari, “Uysiyang nabyat yay utus ari ta?” Kabay impaintindin Arioc ya nalyari kan Daniel. ¹⁶ Kabay naku si Daniel sa ari buy inyawad na kanay biyan naya pun panawun amên maipatanda na sa ari ya labay sabin taynêp na.

¹⁷ Nalabay ya ari, kabay nuli si Daniel buy imbalita nay nalyari sa mani kaluguran na ya silan Hananias, Misaël, buy Azarias. ¹⁸ Inyawad na kallay manalangin sila amên kalunusan silan Namalyarin langit buy amên matandan la nu sabêt ta labay sabin taynêp ari amên a sila patin kaawyun ya kaatag mangabiyasay tawu sa Babilonia. ¹⁹ Sa yabin abitu, impatandan Namalyari kan Daniel nu sabêt ta taynêp ari buy nu sabêt ta labay sabin abiin sa kapamilatan sulêplêp. Buy inulimên Daniel ya Namalyarin langit. ²⁰ Sinabi na, “Ulimênên ya Namalyari makanuman. Idi kanay kabiyasnan buy kapangyarian. ²¹ Siyay mamibayun panawun buy magdisisyun nu sisabêt ta mag-ari buy siya êt ta mamitas kalla sa turonu. Siyay mam-in kabiyasnan sa mangabiyasa. ²² Pan-ipaintindi nay liim buy mamakaupapas ya bagay ya masakit mapukatan. Idi kanay sawang buy tanda nay nu sabêt man na idi sa kadlêman. ²³ Namalyarin mani ninunu ku, pan-ulimênên buy pampasalamatên kata, tagawan binyanan mukun kabiyasnan buy kapangyarian. Buy impatanda mu kanyan ya panyawadên yan kamu, tagawan impatanda mu kanyan ya taynêp ari.”

²⁴ Pamakayari, naku si Daniel kan Arioc ya in-utus ari amên mamati sa kaganawan mangabiyasa sa Babilonia. Buy sinabi na kan Arioc, “Agana mu patin ya mani mangabiyasa sa Babilonia. Gêtan muku sa arapan ari, ta ipaintindi ku kana nu sabêt ta labay sabin taynêp na.”

²⁵ Kabay tambêng gintan Arioc si Daniel sa ari buy sinabi kanay, “Kaidwan kun

ari, dilag gakun nakitan na nakasukul ubat sa Juda ya makapipaintindin taynêp mu.”²⁶ Pinatang un ari si Daniel ya pambêgên êt Beltesazar, “Agyu mu nayin sabin kangku nu sabêt ta nataynêp ku buy ya labay sabin nakitan ku?”

²⁷ Nakitbay si Daniel sa ari, “Ayin mangabiyasa kaparisun mani magkukulam, manalamangka, o manuga ya makapipaintindin taynêp yu.”²⁸ Nuwa ya Namalyari ya idi sa langit ya mamipatandan mani mamakaupapas ya bagay buy impatanda na sa Arin Nebucadnezar nu sabêt ta malyari sa mani tawlin allu. Amêsên sabin ku kamuy mani sulêplêp ya nakitan mu sa taynêp mu.”

²⁹ Kaidwan kun Ari, kaban mamabêlêw ka, nanaynêp ka tungkul sa mani malyari lanu. Impatanda kamun Namalyari ya sabay ya mamipatandan mani mamakaupapas ya bagay.³⁰ Buy impatandan Namalyari kangkuy taynêp mu alwan gawan mas biyasa ku kaysa kaatag, nun a amên ipaintindi ku kamu buy mapukatan mu nu sabêt ta manggulun isip mu.

³¹ “Kakaidwan kun Ari, ati ya nataynêp mu. Dilag kan nakitan na maragul la rebultuy mamakapasilêw ya nakaidêng sa arapan mu buy mamakapalimun êlêwên.

³² Ya ulun ati pawan gintu, ya takyay buy pagaw na, pila, ya bituka buy paa na, tangsu.³³ Ya asêl na, bakal buy ya mani bitis na dilag bakal buy pila.³⁴ Buy kaban pan-êlêwên yuy ribultu, dilag gisay batuy nisyay sa bung-uy, alwan sa kapamilatan gamêt, buy nitunduy ya ati sa mani bitis un ribultu ya bakal buy pila, buy nangayayapung nga ati.”

³⁵ “Sa pakapakun baydu, ya bakal, ya pila, ya tangsu, ya pilak, buy ya gintu, nangayayapung buy napakadyag paran aray ya idi sa panaran sa kaynitan. Buy ingkayup un angin ya mani ati angga sa a yina makitan. Nuwa ya batuy nidumpul sa ribultu napakadyag yan maragul la bung-uy buy pinakapnu ya babun luta.”

³⁶ “Abiin na taynêp mu, buy ati ya labay sabin.³⁷ Kaidwan na Ari, sikay ari un mani ari. Ya Namalyarin langit, dinyag nakan ari buy binyanan nakan kapangyarian, kapas-êyan buy karangalan.³⁸ Pan-ipasakup na kamuy mani tawu, mani ayup buy mani uybun manuk sa kaganawan lugal. Sikay patanda un gintuy ulun ribultu.”

³⁹ “Ya susunul sa kaarian muy mas mayna pun kaysa kamu. Pamakayari, ya ikatluy kaarian sabay ya patanda un tangsuy baagi un ribultu, buy si abiin na kaarian sabay ya manakup sa buun babun luta.⁴⁰ Buy ya ikaapat ta kaarian, kasin pas-êy yan bakal, tagawan ya bakal makayapung buy mamakasira yan kaganawan bagay. Buy kaparisun bakal ya makayapung, yapungun buy balbalên nay kaatag kaarian.⁴¹ Ya mani bitis ya diyag sa bakal buy pila ya labay sabin misyay ya kaarian. Nuwa manugêl napas-êy ya ati, gawan nakit muy dilag yan awyun na bakal.⁴² Nu parasaantun ya mani galamay un bitis, bakal ya baagin gisa buy ya gisay naman pila, ya kaarian dilag yan baagi ya napas-êy buy mayna.⁴³ Ya labay sabin pamiawyun bakal buy pila, mibêtêk ya mani pinunun mani kaarian ati sa kapamilatan pamasawan asê miparisuy layi. Nuwa asê êt mabuyut ya pamibêtêk

la, kaparisun bakal buy pila ya asê malyarin piawyunun.”

⁴⁴ “Sa panawun un mani arin ati, ya Namalyarin langit, mamipaydêng yan gisay kaarian ya asê malasak kanuman. Asê masambut ta ati un sabêt man na kaarian, nun a lasakên na pun ya kaganawan kaarian buy manugêl la ati kanuman ⁴⁵ nu parasaantu mun nakitan na gisay batuy nisyay ubat sa bung-uy, alwan sa kapamilatan gamêt buy inyapung nay mani bakal, ya tangsu, ya pila, ya pilak, buy ya gintu. Impatandan dakilan Namalyari kamu nu sabêt ta malyari lanu. Pêtêg ga taynêp buy ya labay sabin ati, mapagtiwalan.”

⁴⁶ Nagpalukub si Arin Nebucadnezar amên parangalên si Daniel. Pamakayari, in-utus nay mag-andug buy manlêb insensu kan Daniel. ⁴⁷ Sinabin Arin Nebucadnezar kan Daniel, “Pêtêg ya Namalyari mu, Namalyari un mani namalyari, buy Panginuun un mani ari, buy mamipatanda un mani mamakaupapas. Gawan impatanda muy mamakaupapas sa ati.”

⁴⁸ Pamakayari, binyanan ari si Daniel malakêy mangangêd da degalu. Dinyag nayan mamaala sa buun balayan Babilonia buy pinunun kaganawan mangabiyasa baydu. ⁴⁹ Inyawad Daniel sa ari ya italaga silan Shadrac, Meshac, buy Abednego bilang kasawup na sa pamaala sa Babilonia. Nalabay ya ari. Buy nanugêl si Daniel sa palasyun ari.

3

Nanyag si Arin Nebucadnezar un ribultu

¹ Nagpadyag si Arin Nebucadnezar ribultuy gintu. Ya tag-ay na luwampu buy pituy metru buy ya kakwal na tatluy metru. Impaydêng Arin Nebucadnezar ya ribultun abiin sa kapatalan Dura ya idi sa prubinsyan Babilonia. ² Pamakayari, impabêg Arin Nebucadnezar ya mani mamuun, mani upisyal, mani gobernador, mani mam-in payu, mani tawuy namaalan mani peran ari, mani ukum, mani kapitan, buy kaganawan mamuun sa mani prubinsya. Ta labay nan maku sila sa pagpasalamat un ribultuy impaydêng na. ³ Kabay nagtipun ya mani mamuun, mani opisyal, mani gobernador, mani mam-in payu, mani tawuy mamaalan mani pera un ari, mani ukum, mani kapitan, buy kaganawan mamuun sa mani prubinsya sa pagpasalamat sa ribultuy impaydêng na.

⁴ Sa panawun na abitu, masnêg sinabin mamibalitay, “Sikaw wa naubat sa magmikakanayun na bansa, layi, buy sabi, ⁵ nu malêngê yuy tunuy tambuli, bulugudyung, lira, alpa, buy kaatag pun na panigtig, magpalukub buy mangulimên kaw sa ribultuy gintuy impaydêng Arin Nebucadnezar. ⁶ Sisabêt man na asê magpalukub buy mangulimên, tambêng yan isamwag sa bunak un atug ya magdêkêtdêkêt ta apuy.” |lyre.jpg|col||Lira.|3:6

⁷ Kabay sên nalêngê lay tunuy tambuli, bulugudyung, lira, alpa, buy kaatag mani panigtig, tambêng silan nagpalukub buy nangulimên sa ribultuy gintu ya

impaydêng Nebucadnezar.

⁸ Sa panawun na abitu, dilag dakun umnuy tawuy mag-aral sa pagkimit bêtêwên ya nagdani sa ari buy sinangkanan lay mani Judio. ⁹ Sinabi la sa ari ya si Nebucadnezar, “Kaidwan na Ari, mabyay ka dayi makanuman! ¹⁰ Sikay ari, alwa nayin in-utus muy sisabêt man na makalêngên tunuy un mani panigtig, sêpat yan magpalukub buy mangulimên sa ribultuy gintu? ¹¹ Buy sisabêt man na asê magpalukub buy mangulimên, isamwag ya sa magdêkêtdêkêt ta urnu. ¹² Nuwa dilag tatluy Judio ya pinili mun mamaala sa prubinsyan Babilonia ya sabay silan Shadrac, Meshac, buy Abednego. Kaidwan na Ari, ya lawyakin ati, a sila nallêngê kamu buy a la inggalang ya mani diyus mu, buy a la inulimên na ribultuy gintuy impaydêng mu.”

¹³ Kabay sa sadyay tubag ari, impabêg na silan Shadrac, Meshac, buy Abednego. Kabay gintan sa arapan ari ya mani lawyakin abiin. ¹⁴ Sinabin Arin Nebucadnezar kalla, “Shadrac, Meshac, buy Abednego, pêtêg nayi ya a kaw maglingkud sa mani diyus ku, o mangulimên sa ribultuy impaydêng ku? ¹⁵ Amêsên, pan-iutus kataw magpalukub buy mangulimên sa ribultu nu malêngê yuy tunuy un mani panigtig. Gawan nu asê, tambêng kataw ipasamwag sa magdêkêtdêkêt ta urnu. Elêwên tamu nu dilag diyus ya makapiligtas kamuyu.”

¹⁶ Sinabi lan Shadrac, Meshac, buy Abednego sa ari, “Kaidwan na Ari, a yan ka kaylangan pakitbayan sa mani bagay ya ati. ¹⁷ Nu isamwag kay sa magdêkêtdêkêt ta urnu, ya Namalyari yan ya paglingkuran yan sabay ya mamiligtas kanyan sa urnu un magdêkêtdêkêt ta apuy. Iligtas nakay ubat kamu. ¹⁸ Nuwa nu a na kay iligtas, labay yan matandan muy a kay maglingkud sa mani diyus mu o mangulimên sa ribultuy gintu ya impaydêng mu.”

¹⁹ Gawan sa pakitbay la, luyang nanubag si Arin Nebucadnezar kalla, buy maakit ta ati sa lupa na. Kabay in-utus nay iumut pun na urnu un katipitu. ²⁰ In-utus un ari ya dakun umnuy nangapas-êy ya sundalus na ya gapusun silan Shadrac, Meshac, buy Abednego, buy isamwag sila sa urnuy magdêkêtdêkêt ta apuy. ²¹ Sa panawun na abitu, nakayaming pun silan Shadrac, Meshac, buy Abednego kaawyun na balabal la buy ya kaatag mani yaming la, buy insamwag sila sa urnuy magdêkêtdêkêt. ²² Tagawan sa utus ari ya luyang pun ipaumut ta urnu, nati ya mani sundalus ya namisamwag kalla gawan sa dêkêt apuy. ²³ Nuwa ya tatluy lawyaki ya silan Shadrac, Meshac, buy Abednego, ninabun nakagapus sa urnuy magdêkêtdêkêt.

²⁴ Nuwa tambêng nidêng si Arin Nebucadnezar sa pagtaka na. Sinabi na sa mani mam-in payu, “Alwa nayin tatluy liyaki ya nakagapus ya insamwag tamu sa apuy?”

Nakitbay sila sa ari, “Awuy kaidwan na Ari.”

²⁵ Sinabin ari, “Elêwên yu! Ya makit kuy apat ta liyaki ya asê nakagapus ya mamita sa bunak apuy buy a sila naulam buy ya gisa kalla napaka diyus.”

²⁶ Kabay nagdani si Nebucadnezar sa pasbul urnuy magdêkêtdêkêta ta apuy buy sinabi, “Shadrac, Meshac, buy Abednego, mani lingkud un Katatag-ayan na Namalyari, magsalwang kaw buy maku kaw baydi!” Kabay nagsalwang silan Shadrac, Meshac, buy Abednego ubat sa bunak apuy. ²⁷ Pamakayari, nagtipun kallay mani mamuun, upisyal, gobernador, buy mam-in payu. Buy nakit lay a sila dakun napakun un apuy. Ya sabut buy yaming la, asê naulam buy a sila namawun asuk.

²⁸ Gawan baysên, sinabin ari, “Ulimênên na Namalyari lan Shadrac, Meshac, buy Abednego ya namiutus un ang-el na buy niligtas sa mani lingkud nay nagtiwala kana. A la sinunul la utus ku, nun a mas labay lapun misamwag sa apuy kaysa mangulimên sa dakun sabêt man na diyus liban sa Namalyari la. ²⁹ Kabay pan-iutus ku sa sisabêt man na tawu sa dakun sabêt man na bansa, layi, o sabi ya magsabin nadawak laban sa Namalyari lan Shadrac, Meshac, buy Abednego, putus-putusun na lawini na buy lasakên na mani bali la. Tagawan ayin diyus ya makapiligtas kaparisun Namalyari la.”

³⁰ Buy binyanan un ari silan Shadrac, Meshac, buy Abednego un mas matag-ay pun na tungkulan sa prubinsyan Babilonia.

4

Nanaynêp manguman si Nebucadnezar

¹ Nanulat si Arin Nebucadnezar para sa kaganawan tawuy manugêl sa babun luta. Ati ya insulat na, “Manulat taku para sa kaganawan tawuy idi sa magmikakanayun na bansa, layi, buy sabi sa buun babun luta. Mapakamuyuy kapatêtbêkan buy katigsawan. ² Labay kun sabin sa kaganawan kamuyu ya tungkul sa mani imala buy mamakaupapas ya dinyag un Katatag-ayan na Namalyari para kangku.

³ **Pandaygên Namalyari ya mani dakilay imala buy makapangyarian ya mani mamakaupapas ya pandaygên na. Manugêl makanuman ya kaarian na.**

Ya pag-ari na ayin katganan.”

⁴ “Sa panawun na mangêd da kabilyan ku baydi sa palasyu ku buy mambumyay yakun sagana, ⁵ nanaynêp paku kaban nakakalêk kaku sa pagkalêkan ku. Sadyay limu ku gawan sa mani nakit ku sa taynêp. ⁶ Kabay in-utus kuy ipalaku kangkuy kaganawan mangabiyasa sa Babilonia amên ipaintindi kangku nu sabêt ta labay sabin taynêp ku. ⁷ Sên naku sa palasyuy mani manalamangka, mani magkukulam, mani tawuy mag-aral sa pagkimit bêtêwên, buy mani manuga, sinabi ku kallay taynêp ku, nuwa a la maipaintindi kangkuy labay sabin ati.”

⁸ Pamakayari, naku si Daniel kangku. (Pambêgên mani tawu si Daniel un Beltesazar ya lagyu êt diyus ku. Idi kanay ispiritun mani banal la diyus.) Insalaysay ku êt kanay taynêp ku. ⁹ Sinabi ku kan Beltesazar, “Beltesazar, sikay pinunun mani manalamangka, tanda kuy idi kamuy ispiritun mani banal la diyus buy tambêng

mun mapukatan ya mani mamakaupapas. Amêsên sabin ku kamuy taynêp ku buy ipaintindi mu kangkuy ati. ¹⁰ Ati ya mani nakit ku sa taynêp ku kaban makakalêk kaku sa pagkalêkan ku. Nakitan kuy gisay bapan tag-ay puun kayuy idi sa bunak un babun luta. ¹¹ Dinumagul la puun kayu buy napakadyag napas-êy. Buy ya tungatung ati nidaus anggan langit. Buy makitan ya agyan saantu man na baagin babun luta. ¹² Mangangêd da bulung ati, buy malakêy tagêy buy dilag kanên baydu para sa kaganawan. Ya mani ayup, magpagêmê sila baydu buy ya mani uybun manuk nipagsalay sa mani sanga na, buy ya kaganawan tawu pampakanên ubat baydu.”

¹³ “Nakitan ku êt sa taynêp kuy gisay ang-el ya nagtabuy ubat sa langit.

¹⁴ Nan-angaw ya ang-el, ‘Putusun yuy puun kayun abiin buy ya mani sangan ati. Itas ya mani bulung ati buy isamwag ya mani tagêy. Bêyêwên yuy mani ayup ya magsasilung buy ya mani uybun manuk ya manyag salay sa mani sangan ati.

¹⁵ Nuwa pasawan yinan manugêl ya pinamutusan puun kayu agyan ya mani yamut ati sa luta amên pakadyag pamis-êlan bakal buy tangsu, buy idi sa lamun sa panggitnan.’ Ya tawuy patanda un puun kayun abitu, pawa yan mabasan dêyang buy makaawyun yan mani ayup sa panggitnan.”

¹⁶ “Sa lalên pituy tawun, mialis ya pangisip na buy pakadyag yan pangisip ayup.

¹⁷ Ya mani banal la ang-el ya mani mamisabin Namalyari, sinabi lay tungkul sa atul la ati amên matandan kaganawan tawuy nabyay amêsên ya pag-arian Katatag-ayan na Namalyari ya kaganawan kaarian ya idi sa babun luta. Buy idin nay mani kaarian sa sisabêt man na labay na, buy ya mamuun baysên sabay ya pinakanayêpay mani tawu.”

¹⁸ “Siku si Arin Nebucadnezar ya nakakit sa taynêp ati. Buy amêsên sikay Beltesazar, isabi muy labay sabin, tagawan ya kaganawan mangabiyasa sa kaarian kuy asê makapipaintindi kangku un labay sabin, nuwa madyag mu tagawan ya ispiritun mani banal la diyus, idi kamu.”

¹⁹ Pamakayari, naguluy isip Daniel (ya pambêgên Beltesazar) buy ingkalimu nay idi sa isip na. Kabay sinabin ari kan Beltesazar, “Agana ka naalipusan gawan sa taynêp buy sa labay sabin.”

Sinabin Beltesazar sa ari, “Kaidwan na Ari, dayi ya taynêp para sa manubag kamu, buy ya labay sabin ati, malyari ta dayi sa mani kapati mu. ²⁰ Ya puun kayuy nakitan muy tinumubu buy nagin napas-êy, ya tag-ay na nidaus sa langit, buy makitan sa buun babun luta, ²¹ ya si mani bulung mangangêd, buy malakêy tagêy ati, buy napakadyag kanên para sa kaganawan, buy sa aypan ati, manugêl bayduy mani ayup sa panggitnan, buy sa mani sanga na, mag-ugpay mani uybun manuk, ²² ayin kaatag nun a sikay kaidwan na Ari. Tagawan nagin makapangyarian ka. Ya kapangyarian muy midaus angga sa langit, buy ya pansakupun muy midaus sa mani narayuy lugal un babun luta.”

²³ Sinabi pun Daniel, “Kaidwan na Ari, nakitan mu êt ya gisay ang-el ya nagtabuy

ubat sa langit ya man-angaw un, ‘Putusun yuy puun kayu nuwa itagan yuy pinamutusan un puun kayu agyan ya yamut ati sa luta amên pakadyag pamis-êlan bakal buy tangsu, buy idi sa lamun sa panggitan. Pasawan yan mabasan dêyang buy makaawyun yan mani ayup sa panggitan, angga sa lumibas ya pituy tawun.’ ”

²⁴ “Kaidwan na Ari, ati ya labay sabin taynêp mu. Nagdisisyun ya Namalyari ya Katatag-ayan ya malyari kamuy ati. ²⁵ Itabi ka sa mani tawu. Manugêl ka kaawyun mani masilêb ba ayup. Buy mangan kan lamun kaparisun mani baka, buy mabasa kan dêyang un langit. Pituy tawun na lumibas kamu angga sa matandan muy ya Katatag-ayan na Namalyari ya mamuun sa kaganawan kaarian mani tawu, buy idin nay mani kaarian na ati sa sisabêt man na malabayan na. ²⁶ Ya utus lakwanan tungêl ya mani yamut puun kayu, ya labay sabin, iudung kamuy kaarian mu, nu kilalanên muy Namalyari ya idi sa langit ya mag-ari. ²⁷ Kaidwan na Ari, dayi tanggapên muy payu ku, itgên minay panyag mani kasalanan sa kapamalatan panyag katinêkan, buy pamipakit mun pallunus sa mani tawuy pampasakitin amên kumadang pun na kasaganaan mu.”

²⁸ Nalyari ya kaganawan ati kan Arin Nebucadnezar. ²⁹ Pamakalibas labinluway buwan, mamita si Arin Nebucadnezar sa bubung palasyu na sa Babilonia. ³⁰ Sinabi na, “Alwa nayin ati ya dakilay Babilonia ya impaydêng ku bilang balin ari sa kapamalatan pas-êy kapangyarian ku buy para sa kangêdan kadakilaan ku?”

³¹ Kaban pansabin ari ya mani sabin abiin, nag-umpisan magsabi ya tunuy ubat sa langit. Sinabin tunuy sa ari, “Arin Nebucadnezar, ati ya intakday malyari kamu. Intas ya katungkulan mu bilang ari. ³² Itabi ka sa mani tawu, buy manugêl ka sa panggitan kaawyun na mani ayup. Kanên muy lamun kaparisun mani baka buy pituy tawun na lumibas kamu, angga sa kilalanên muy Katatag-ayan na Namalyari ya mamuun sa kaganawan kaarian mani tawu, buy pan-idin nay ati sa sisabêt man na kalabay.”

³³ Pamakayari, tambêng nalyari ya kaganawan bagay ya sinabi tungkul kan Nebucadnezar. Intabi si Nebucadnezar sa mani tawu buy nangan yan lamun kaparisun mani baka. Ya lawinin Nebucadnezar nabasan dêyang ya ubat sa langit angga sa inlumabung ya sabut na ya kasin kadang puwal mani agila, buy ya mani kuku na kaparisun kukun mani uybun manuk.

³⁴ “Pamakayarin pituy tawun, siku si Nebucadnezar, nanalangin naku sa Namalyari ya idi sa langit buy nag-udung ya mangêd da pangisip ku. Kabay inulimên buy pinarangalan kuy Katatag-ayan na Namalyari ya nabyay kanuman. Sinabi ku, ‘Ya kapangyarian nay ayin katganan. Buy ya pag-ari na makanuman.’ ”

³⁵ “Pan-isipin Katatag-ayan na Namalyari ya ayin ulagay kaganawan tawuy manugêl sa babun luta. Pandaygên na sa mani ang-el ya idi sa langit buy sa mani tawuy manugêl sa babun lutay mani bagay ya labay nan daygên. Ayin tawuy agyun lumaban sa Namalyari. Buy ayin tawuy agyun mamatang sa Namalyari, ‘Sabêt ta dinyag mu?’ ”

³⁶ “Sa uras sa abitu, nag-udung ya mangêd da pangisip ku. Manguman nakun inggalang buy binyanan kapangyarian bilang ari sa Babilonia. Tinanggap pakun manguman mani opisyal buy mani mam-in payu, buy napakadyag gakun mas makapangyarian kaysa sabitun nuna. ³⁷ Kabay amêsên, pan-ulimênên buy pamparangalên kuy Arin langit, gawan matinêk buy ustuy kaganawan pandaygên na buy agyu nan iyêpay mani mapagmatag-ay.”

5

Nanulat ya gamêt un mensayi sa pader Belsazar

¹ Ya ari ya si Belsazar, namil-an yan maragul la kalutu para sa gisay libuy bisita na ya mamaala, buy ninêm yan alak kaawyun la. ² Sên nakainêm minan alak, impakwa nay mani panginêman na dyag sa gintu buy pila ya kingwan bapa na ya si Nebucadnezar sa templuy idi sa Jerusalem, amên mapanginêman ari, mani bisita na, mani asawa na, buy mani asawa nay ipus. ³ Kabay gintan mani ipus Belsazar sa palasyu ya mani gintuy panginêman ya manan kingwang bapa na sa Templun Namalyari ya idi sa Jerusalem. Pamakayari, ninêm ya ari, mani upisyal, mani asawa na, buy mani asawa nay ipus un alak sa mani panginêman na abiin. ⁴ Kaban maminêm ya mani tawun abiin na alak, inulimên lay mani diyus ya diyag sa gintu, pila, tangsu, bakal, kayu, buy batu.

⁵ Sa uras êt abitu, dilag inlumtaw ya mani galamay gamêt tawu buy nanulat sa pader palasyun ari nadani sa pamyanan sulu buy nakitan ari ya gamêt sên nanulat ta ati. ⁶ Gawan baysên, nanginagin buy pinêmêtlay ari sa sadyay limu. ⁷ Kabay impabêg nay mani mangabiyasa sa Babilonia, ya mani magkukulam, mani tawuy mag-aral sa pagkimit bêtêwên buy mani manuga. Sên inlumatêng sila, sinabi na kalla, “Ya sisabêt man na makabasan nakasulat ta abiin buy makapipaintindin labay sabin, payamingan ku yan batêk muradu, paunwan ku yan gintu, buy pakadyag yan ikatluy pinunu sa kaarian.”

⁸ Pamakayari, sinumun ya kaganawan mangabiyasay tawu sa palasyun ari. Nuwa a la mabasay sulat o maipaintindi sa ari ya labay sabin ati. ⁹ Kabay luyang nalimu buy pinêmêtla si Arin Belsazar. Naguluy naman ya isip un mani bisita na.

¹⁰ Sên nalêngên reynay pamigugulu la, inlaku na sila buy sinabi, “Mabyay ya kaidwan na Ari! Agana ka malimu buy pêmêtla, ¹¹ gawan dilag gisay liyaki sa kaarian muy dilag ispiritun mani banal la diyus. Sa mani allu un bapa mu, naakit kanay pangintindi, buy kabiyasnan, ya kaparisun kabiyasnan mani diyus. Dinyag yan bapa mu ya si Nebucadnezar bilang pinunun mani manalamangka, mani magkukulam, mani tawuy mag-aral sa pagkimit bêtêwên, buy mani manuga.

¹² Sabay siya si Daniel ya pinalagyunan arin Beltesazar. Dilag yan kaagyuwan buy kabiyasnan ya ayin kaparisu. Katanda yan mam-in labay sabin sa mani taynêp, mamipaintindin mani mamakaupapas, buy mamakapalan masakit ta mani

problema. Kabay ipabêg muya buy ipaintindi nay labay sabin nakasulat sa pader.”

¹³ Kabay impabêg ari si Daniel. Buy sên nilatêng ngina, sinabin ari kana, “Sika awêd si Daniel ya gisa sa mani nakasukul la Judio ya gintan baydin bapa ku ubat sa Juda.

¹⁴ Nalêngê kuy idi kamuy ispiritun mani diyus. Ya pangintindi buy ya ayin kaparisuy kabiyasnan, nakit kamu. ¹⁵ Ya mani mangabiyasay tawu buy mani magkukulam, gintan kangku amên basên ya mensayin ati buy ipaintindi kangku ya labay sabin, nuwa a la nadyag. ¹⁶ Nalêngê kuy agyu mun ipaintindi ya mani labay sabin mani taynêp buy maipakapala muy mani problema. Nu mabasa muy nakasulat, buy maipatanda mu kangkuy labay sabin, payamingan kan batêk muradu. Paunwan kan gintu, buy pakadyag kan ikatluy pinunu sa kaarian ku.”

¹⁷ Amêsên, sinabin Daniel sa ari, “Kaidwan na Ari, agana mikina biyan degalu, idin mu tana sa kaatag. Nuwa basên ku pun êt para kamuy nakasulat sa pader buy ipaintindi kuy labay sabin ati.”

¹⁸ “Kaidwan na Ari, ya bapa muy si Nebucadnezar, dinyag yan arin Katatag-ayan na Namalyari. Napakadyag yan makapangyarian buy pinarangalan. ¹⁹ Gawan sa kapangyarian na indin Namalyari kan Arin Nebucadnezar, nanginagin buy nalimuy mani tawu sa magmikakanayun na bansa, layi, buy sabi. Madyag nan patin ya sisabêt man na tawuy labay nan ipapati. Buy madyag na êt asê patin ya a na labay ipapati. Pan-itag-ay nay tungkulan labay nan itag-ay, buy pan-iyêpa nay tungkulan labay nan iyêpa. ²⁰ Nuwa nagin mapagpadayêw ya buy mapagmatag-ay. Kabay impatas ya sa tungkulan na bilang ari buy intas kanay karangalan na. ²¹ Impatas si Nebucadnezar sa mani tawu. Nagin isip ayup ya pangisip na. Nanugêl ya kaawyun na mangasilêb ba asnu buy nangan lamun kaparisun baka. Pawan nabasan dêyang nga lawini na. Parabayduy kabilyan na angga sa kilalanên nay Katatag-ayan na Namalyari ya sabay ya makapangyarian sa mani kaarian un mani tawu buy malyari nan ipasakup ya mani ati agyan kansabêt na labay.

²² Nuwa sikay anak na ya si Belsazar, a ka magpayêpa, agyan natandan muy kaganawan ati. ²³ Nun a intuwad mun matag-ay ya sarili mu kaysa Panginuun un langit. Impakwa muy mani tasa ubat sa Templun Namalyari buy ginamit mun pinanginêman kaawyun na mani bisita, mani asawa, buy kaatag pun asaway ipus. Liban baysên, inulimên muy mani diyus ya diyag sa pila, gintu, tangsu, bakal, kayu buy batuy asê makakit, asê makalêngê, buy asê makaintindi. Nuwa a mu pinarangalan ya Namalyari ya sabay ya magtalan biyay mu buy kaganawan malyari kamu. ²⁴ Kabay impagtan Namalyari ya gamêt ta abitu amên isulat ya mensayin ati sa pader. ²⁵ Impagtan nay gamêt ta ati amên isulat ta mani ati, ‘Mene. Mene. Tekel. Parsin.’

²⁶ **Ati ya labay sabin un Mene, ‘nakabilang nga sa Namalyari ya nitagan na allu un pag-ari mu, ta inyari nayna.’**

²⁷ **Ya labay sabin un Tekel, ‘tinimbang kan Namalyari buy napagpapêtgan nay**

nangulang ka.’

²⁸ Ya labay sabin un Parsin, ‘inatag ya kaarian mu, buy indin sa taga Media buy sa taga Persia.’ ”

²⁹ Amêsên, in-utus Belsazar ya mani ipus na amên payamingan si Daniel un yaming nga batêk muradu, buy pinaunwan yan gintu. Buy namipagtan un mensayi ya ari ya si Daniel ya pakadyag ikatluy pinunun kaarian.

³⁰ Sa yabin abitu, pinati si Belsazar ya arin mani taga Babilonia. ³¹ Buy si Dario ya taga Media ya nanagili kana bilang arin mani taga Babilonia. Sabitun nagin ari si Dario, anêmmapu buy luway tawun na.

6

Indin Arin Dario si Daniel sa sukulan mani lewun

¹ Nagdesisyun si Arin Dario un mamitalaga sa kaarian na un dinalan buy luwampuy upisyal ya mamaala sa buun kaarian na. ² Dilag tatluy mamuun kalla. Si Daniel ya gisa sa tatluy mamuun abiin. Ya mani mamuun ati, dinyag amên mabantayan ya ikakangêd ari sa pamaala na. ³ Igit mangêd ya paglingkud Daniel kaysa paglingkud kaatag mani mamuun buy mani upisyal gawan dilag yan mani dakilay kaagyuwan. Kabay implanun ari ya si Daniel ya daygên nan mamaala sa buun kaarian na. ⁴ Sa pakapakun baydu, pinagpilitan un mani mamuun buy mamaala ya makaakit silan kamalyan sa pamunun Daniel amên sangkanan ya. Nuwa ayin silan makitan, gawan tapat si Daniel sa tungkulan na buy pawa nan pandaygên ya mangêd da paglingkud na. ⁵ Kabay sinabi la, “Ayin kitamun maisangkan kana liban nu dilag katandan sa kautusan Namalyari na.”

⁶ Kabay nakuy mani mamuun abiin buy mani upisyal sa ari buy sinabi la, “Kaidwan na Ari, mabyay ka makanuman! ⁷ Sikay ya mani mamuun, upisyal, mamaala, mam-in payu, buy gobernador, nikakasundu kay ya sêpat kan manyag gisay batas buy mamipatupad ati, ya nu manalangin ya tawu sa sisabêt man na diyus o sa kaatag tawu liban kamu sa lalên tatlumpuy allu, isamwag ya sa lêyang mani lewun. ⁸ Kabay kaidwan na Ari, daygên minay parabaysên na kautusan. Ipasulat mina buy pirmên amên asina mibayu o mitas ya bisa ayun sa batas mani taga Media buy mani taga Persia.”

⁹ Nalabay si Arin Dario. Kabay pinirman nay kautusan na abitu. ¹⁰ Sên natandan Daniel ya pinirman nan ari ya kautusan, nuli ya buy sinumun ya sa silid na ya nakabuklat ta awang ya nakaarap sa Jerusalem. Buy nanduku yan manalangin un katitlu sa lalên gisay allu. Nagpasalamat ya sa arapan Namalyari na, kaparisun mana nan pandaygên. ¹¹ Nuwa pan-imudun ya awêd mani upisyal ya mallumaban kana, buy nakitan layan manalangin buy magpasalamat sa Namalyari na. ¹² Kabay naku sila sa ari buy sinabi lay pallabag Daniel sa kautusan. Sinabi la sa ari, “Kaidwan na Ari, alwa nayin namirma kan kautusan sa lalên tatlumpuy allu, ya

ayin manalangin sa sisabêt man na diyus o sa kaatag tawu liban kamu? Buy ya sisabêt man na mallabag sa kautusan, isamwag ya sa sukulan mani lewun?”

Nakitbay ya Ari, “Awu, asina mibayu o mitas ya bisa ayun sa batas mani taga Media buy mani taga Persia.”

¹³ Sinabi la sa Ari, “Si Daniel ya gisa sa mani nakasukul ubat sa Juda, a ya manunul sa utus mu. Manalangin ya sa Namalyari na un katitlu sa lalên gisay allu.”

¹⁴ Sên nalêngên ari ya abiin, naalipusan ya. Labay nan iligtas si Daniel. Kabay patingapun yan mangisip buy mangkap paralan amên mailigtas si Daniel.

¹⁵ Nanguman nititipun na mani upisyal un ari buy sinabi, “Kaidwan na Ari, tanda yuy ayun sa kautusan un mani taga Media buy mani taga Persia ya nu pinirman nan ari ya kautusan asina maibayu.”

¹⁶ Kabay in-utus ari ya dakpên si Daniel buy inabu sa sukulan mani lewun. Sinabin ari kan Daniel, “Ya Namalyari muy pawa mun paglingkuran ya sabay dayi ya mamiligtas kamu!”

¹⁷ Dilag silan gintan na maragul la batu buy indin sa susunan lêyang buy binyan arin panatak singsing na buy panatak singsing mani mamuun nay batun abiin amên ayin tawuy mamisalwang kan Daniel un ayin makatanda. ¹⁸ Pamakayari, nag-udung ya ari sa palasyu na. Sa yabin abitu, a ya nangan buy a na êt inyawad ya patulên ya. Buy a ya makabêlêw.

¹⁹ Pamakamaranun, sên bunatbunat tana, tambêng nakuy ari sa sukulan mani lewun. ²⁰ Sên madani yina sa lêyang ya binyanan Daniel, malungkut yan namêg, “Daniel, lingkud un nabyay ya Namalyari, nailigtas ka nayin Namalyari muy pawa mun paglingkuran?”

²¹ Nakitbay si Daniel sa ari, “Kaidwan na Ari, mabyay ka makanuman! ²² In-utus Namalyari ku ya ang-el na amên isaray mani bêbêy mani lewun. Dinyag Namalyari ya a la ku kayatên ta tanda nay matinêk kaku sa pangêlêw na buy ayin nakun dinyag ga kasalanan kamu.” ²³ Pamakalêngên ari, natulatula ya, buy in-utus kallay isalwang si Daniel ubat sa lêyang. Kabay insalwang si Daniel ubat sa lêyang buy ayin dakun sabêt man na nukay nakitan kana tagawan naniwala ya sa Namalyari na.

²⁴ Namiutus ya ari, ya si kaganawan nanangkan kan Daniel, impadakêp na buy impanabu na sa sukulan un mani lewun kaawyun na mani asawa la buy maanak. A sila pun nilatêng sa aypan sukulan, tambêng silaynan kinayat mani lewun buy pinutus-putus ya kaganawan but-u la.

²⁵ Pamakayari, nanulat si Arin Dario sa mani tawu sa kaganawan balayan, bansa, buy sabi sa babun luta. Paradi ya nakasulat, “Mapakamuyuy kapatêtbêkan buy katigsawan. ²⁶ Pan-iutus ku sa kaganawan tawuy pansakupun kaarian ku, ya sêpat malimu buy manggalang sa Namalyarin Daniel. Tagawan siyay nabyay ya Namalyari buy manugêl kanuman. Ya pag-ari nay asê malasak, buy ayin katganan na kapangyarian na.”

²⁷ “Mamiligtas ya buy manyag yan mani imala buy mamakaupapas sa langit buy baydi sa babun luta. Inligtas na si Daniel ubat sa mani lewun.”

²⁸ Kabay matag-ay ya tungkulan Daniel sa panawun pag-arin Dario buy sa panawun pag-arin Cyrus ya taga Persia.

7

Nanaynêp si Daniel tungkul sa apat ta ayup

¹ Sabitun nunan tawun pag-arin Belsazar sa Babilonia, nanaynêp si Daniel buy nabiyang yan sulêplêp kaban nakakalêk ya sa pagkalêkan na. Buy impamisan nan insulat ya nakitan na sa tainêp.

² Sinabin Daniel, “Pamakayabi, nakasulêplêp pakun apat ta angin langit ya mantumyêp sa maragul la dagat. ³ Pamakayari, bêngat tan nagsalwang ya apat ta mangaragul la ayup ya magmikakanayun ya naubat sa dagat.”

⁴ Ya nunay ayup para yan lewun buy dilag yan mani palakpak agila. Nauspuk ya mani palakpak ubat sa ayup kaban pan-êlêwên ku. Pamakayari, sinapat ya ayup ubat sa luta buy nidêng ya kaparisun pamidêng tawu. Pamakayari, nag-umpisan mangisip ya ayup kaparisun pangisip tawu.

⁵ Pamakayari, nakit kuy ikalway ayup. Ya ayup pa abiin paran osu. Nag-umpisan midêng ya ayup pa abiin buy dilag yan kakayat ta tatluy tagyang. Dilag tunuy ya nagsabi sa ayup pa abiin, “Midêng ka buy mangnan malakêy kênâ angga sa mabsuy ka.”

⁶ Pamakayari, nangêlêw waku buy nakit kuy kaatag ayup. Ya ayup pa abiin paran leopardo nuwa dilag apat ta palakpak ya idi sa bukut na. Ya palakpak na kaparisun palakpak manuk. Dilag apat ta ulu ya ayup pa abiin buy nabiyang yan katungkulan mag-ari sa mani tawu.

⁷ Sa yabin abitu, nakit ku sa sulêplêp kuy ikaapat ta ayup. Mamakapalimun êlêwên na ati buy napapas-êy. Sa kapamilatan mangaragul la bêbêy nay bakal, pansakmalên buy panwatakên nay biktima na, buy nu dilag pun nitagan pitudaktudakan na. Kanayun na ati sa tatluy ayup, buy mapuy sungay na.

⁸ Kaban pan-êlêwên kuy mani sungay, nakitan kuy mantumubuy nabêlêng nga sungay buy nauspuk ya tatluy sungay. Ya sungay ya ati dilag mani mata kaparisun tawu buy dilag bêbêy ya magsabin pamadayêw.

⁹ Pamakayari, nakit kuy mani

turonu ya indin.

Buy niknu sa turonu nay Mambumyay Makanuman.

Batêk naputi ya mani yaming na kaparisun batêk elu.

Buy ya sabut Mambumyay Makanuman batêk naputi kaparisun batêk sabut tupa. Pinalitêngan un apuy ya turonun Mambumyay Makanuman. Buy ya turonu na dilag yan mani parugang ya maulam.

¹⁰ Manggilud da apuy ubat sa arapan Mambumyay Makanuman. Maglingkud ya libu-libuy tawu sa Mambumyay Makanuman. Nidêng ya sadyay lakên tawu sa arapan na. Niknuy kaganawan tawuy idi sa pallitisan. Pamakayari, imbuklat ya mani libru.

¹¹ “Pan-isundu kun êlêwên na sungay gawan malêngê kuy pagpadayêw ati, angga sa nakitan kuy pinati ya ikaapat ta ayup. Insamwag ya sa apuy buy nulam ma lawini na. ¹² Buy ya tatluy ayup ya nitagan, tinasan un kapangyarian, nuwa pinasawan mabyay sa naêpêk ka panawun.”

¹³ “Sa sulêplêp ku nakit kuy kaparisun Anak Tawuy mallumatêng kaawyun na mani ulap. Nagdani ya sa Mambumyay Makanuman buy in-arap kana.

¹⁴ Pinarangalan ya buy binyanan katungkulan buy kapangyarian mag-ari. Buy naglingkud kanay kaganawan tawu sa magmikakanayun na bansa, layi, buy sabi. Ayin katganan na pag-ari na. Buy ayin makasiran kaarian na.”

¹⁵ Naalipusan naku sa mani bagay ya nakit ku sa sulêplêp ku. Nalimu waku sa mani mangapalyarin abiin. ¹⁶ Nagdani yaku sa gisay nakaidêng baydu buy namatang nu sabêt ta labay sabin nakitan ku. Pamakayari, impalinaw tawun abiin ya labay sabin mani malalyarin ati kangku. ¹⁷ Sinabin tawun abiin, “Ya apat ta maragul la ayup sabay ya apat ta ari ya mag-ari baydi sa babun luta. ¹⁸ Nuwa ya mani banal la tawun Katatag-ayan Namalyari ya sabay ya biyan kapangyarian mag-ari makanuman.”

¹⁹ Pamakayari, labay kun matandan ya kapêtêgan tungkul sa ikaapat ta ayup ya kaatag sa tatlu. Mamakapalimun êlêwên na ati, ya mani bêbêy na bakal buy ya mani kuku na tangsu. Pangkayatên buy panwatakên nay mani mapati na, buy nu dilag mitagan, pitudaktudakan na. ²⁰ Pinatang ku ya êt nu sabêt ta labay sabin mapuy sungay un ikaapat ta ayup buy gisa pun na sungay ya tinumubu buy nitas un tatluy sungay. Ya sungay ya ati dilag un mani mata buy dilag bêbêy ya magpadayêw, buy nu êlêwên mas makapangyarian yapun kaysa kaatag sungay.

²¹ Kaban nakaêlêw waku, ya sungay ya ati makilaban ya sa mani banal la tawu, buy manambut ya kalla. ²² Pamakayari, inlumâtêng ya Mambumyay Makanuman, ya Katatag-ayan na Namalyari, buy nangatul ya para sa mani banal la tawu na. Buy inlumâtêng nga panawun pag-arin mani banal la tawu na.

²³ Paradi ya sinabi na. Ya ikaapat ta ayup sabay ya ikaapat ta kaarian baydi sa babun luta ya kaatag kaysa kaatag kaarian. Duyungun buy sirên ati ya buun babun luta. ²⁴ Ya mapuy sungay sabay ya mapuy ari ya mag-ari sa kaarian abitu. Managili kallay gisay ari ya kaatag kaysa kalla buy sambutun nay tatluy ari. ²⁵ Magsabi ya laban sa Katatag-ayan Namalyari, buy usigin nay mani banal un Namalyari. Pagpilitan nan ibayuy panawun buy kautusan. Ipasakup kanay mani banal la tawun Namalyari sa lalên tatlu buy kapakay tawun.

²⁶ Pamakayarin ati, miknuy mani ukum ya idi sa pallitisan buy itas kanay kapangyarian na amên maupud buy masiray ati. ²⁷ Pamakayari, idin sa mani banal

la tawu un Katatag-ayan na Namalyari ya pamaala buy kapangyarian un kaganawan mani kaarian ya idi sa babun luta. Manugêl makanuman ya kaarian na. Magpasakup buy manunul kallay kaganawan kaarian.

²⁸“Abiin na taynêp ku. Naalipusan naku buy pinêmêtla sa limu. Nuwa a ku sinabi ya ati kansabêt man.”

8

Nakit Daniel ya sulêplêp tungkul sa bulugan na tupa buy kambing

¹ Sa ikatluy tawun pag-arin Belsazar sa Babilonia, nakakit takun manguman sulêplêp. ² Sa sulêplêp pa abiin, nakit kuy sarili kuy nakaidêng sa balayan Susa ya dilag maragul la mani pader. Ya Susa idi ya sa prubinsyan Helam. Sa sulêplêp ku nakaidêng ngaku sa agid ilug Ulai. ³ Nangêlêw waku. Buy nakit kuy nakaidêng sa arapan kuy bulugan na tupa. Dilag yan luway sungay buy nidêng ya sa êtêb ilug. Makarang ya mani sungay, nuwa igit makarang ya ikalway tinumubuy sungay kaysa nunan tinumubuy sungay. ⁴ Nakitan kun nuwayu sa tatanglêwan ya bulugan na tupa, nuwayu ya sa ilaga, buy nuwayu ya êt sa timug. Luyang yan makapangyarian sa kaganawan mani ayup sa lugal la abiin. Sinambut nay kaatag mani ayup. Ayin ayup ya makapiligtas kaatag ayup sa bulugan na tupa. Dinyag un bulugan na tupa ya kaganawan mani bagay ya labay nan daygên buy nagin dakila ya.

⁵ Kaban pan-isipin kuy mani bagay ya ati, bêngat tan naubat sa tatanglêwan ya bulugan kambing. Dilag yan maragul la sungay ya idi sa pibunakan mani mata na. Tambêng yan naglipay sa buun babun luta. Asê niturak ya mani bitis kambing sa luta. ⁶ Nakuy kambing nga abiin sa bulugan na tupa ya dilag luway sungay ya nakit ku sabitun nuna ya nakaidêng nadani sa ilug. Matubag ga kambing nga abiin. Kabay dinuyung nay bulugan na tupa. ⁷ Nakit kuy kambing ya manduyung sa bulugan na tupa. Sinuwag kambing nga bulugan na tupa buy pinutus nay luway sungay bulugan na tupa. Kabay asê makalaban ya bulugan na tupa sa kambing. Intugaw kambing ya bulugan na tupa buy tinurakan naya. Ayin ayup ya makapiligtas un bulugan na tupa sa kambing. ⁸ Napakadyag dakilay kambing. Nuwa sên sadyay nay kapangyarian na, natukis ya maragul la sungay kambing. Pamakayari, dinumagul ya apat ta maragul la sungay. Inturun apat ta sungay ya abiin ya apat ta angin ya idi sa langit. Inturun gisay sungay ya ilagay lugal. Inturun gisay sungay ya timug ga lugal. Inturun gisay sungay ya tatanglêwan na lugal. Buy inturun gisay sungay ya puputakan na lugal.

⁹ Ya gisa sa mani sungay, tinubwanan nabêlêng nga sungay. Napakadyag yan makapangyarian ya sungay ya ati sa timug, sa puputakan buy sa mangêd da lugal un Israel. ¹⁰ Luyang pun dinumagul la sungay ya abiin angga sa nidaus ya sa mani bêtêwên sa langit, buy in-nêgnêg nay mani bêtêwên sa langit. Buy piturakturakan

nay abitu. ¹¹ Intuwad nan makapangyarian na sarili na un igit kaysa Pinunun mani sundalus Panginuun. Pinatgên nay allu-allun pag-andug sa templun Namalyari, buy inlasak nay Templu. ¹² Sa dinyag nan abitu, impasakup kanay mani sundalus sa langit buy ya allu-allun pag-andug. Dinyag nan ayin pukat ya kapêtêgan, buy nanambut ya sa mani dinyag na.

¹³ Pamakayari, nalêngê kuy misasabi ya luway ang-el. Ya gisay ang-el mamatang ya sa gisa, “Anggan kanu mabuyut ya malalyarin ati ya idi sa sulêplêp? Ya pamatgên sa allu-allun pag-andug, ya pandustak sa Templu ya napakadyag sangkan amên pasawan nay ati, buy ya panurak sa mani ukbu sa langit?”

¹⁴ Sinabin ang-el kangku, “Malyari ya mani mangapalyarin ati sa lalên luway libu buy tatlun dalan na yabi buy luway libu buy tatlun dalan na maranun. Pamakayari, linisin na Templu.”

¹⁵ Kaban pan-êlêwên kuy sulêplêp pa abitu buy pan-isipin nu sabêt ta labay sabin abitu, bêngat tan nidêng sa arapan kuy paran tawu. ¹⁶ Pamakayari, dilag gakun nalêngêy tunuy tawu ubat sa Ilug Ulai ya magsabin, “Gabriel, ipaintindi mu kanay labay sabin sulêplêp.” ¹⁷ Sên nagdani kangku si Gabriel, nagpalukub baku sa limu. Sinabi na kangku, “Anak un tawu, sêpat mun mapukatan ya si sulêplêp muy tungkul sa katganan panawun.”

¹⁸ Kaban makisabi ya kangku, nabungsul lakun nisubsub sa luta. Nuwa tinalan naku buy impaimata.

¹⁹ Sinabi na, “Sabin ku kamu nu sabêt ta malyari sa lumatêng nga panawun nu ibulug gan Bapan Namalyari ya tubag na, gawan intakday nay katganan panawun.

²⁰ Ya nakitan muy bulugan na tupa ya dilag luway sungay sabay ya mani arin Media buy Persia. ²¹ Ya kambing sabay ya arin Grecia. Ya maragul la sungay sa pibunakan mani mata na sabay ya nunan ari. ²² Ya apat ta sungay ya tinumubu pamakayarin maputus ya nunan sungay sabay ya apat ta kaarian Grecia sên misisyay ya ati. Nuwa ya mani kaarian ati, asê napakadyag makapangyarian kaparisu sabitun nuna.

²³ Sa katganan pag-ari la, nu ya mani pallabag la nidaus sana sa ganap pa sukad, lumtaw ya gisay matubag buy mautêk ka ari. ²⁴ Mapakadyag yan makapangyarian, nuwa alwan sa kapamilatan sarili nan kaagyuwan. Makaupapas ya mani tawu sa daygên nay panira, buy manambut ya sa sabêt man na daygên na. Patin nay mani tawuy makapangyarian buy ya mani banal la tawun Namalyari. ²⁵ Gawan sa pangamautêk na, manambut ya sa pamurayit na. Ipadayêw nay sarili na, buy malakêy tawuy patin na un ayin pagsabi. Labanên na agyan na Pinunun mani pinunu. Nuwa lipulun ya alwan sa kapangyarian tawu nun a sa kapangyarian Namalyari.

²⁶ Pêtêg ya sulêplêp ya tungkul sa mani yabi buy mani maranun ya impakit kamu, nuwa agana mu sabin sa kaatag mani tawuy tungkul sa sulêplêp ta mabuyut pun bayu malyari ya ati.”

²⁷ Pamakayarin abitu, siku si Daniel, nangayna buy nakatanam dakun umnuy allu. Sên inumiyul laku, nag-udung ngaku sa ubray indin ari kangku. Nuwa naguluy isip ku sa sulêplêp pa abitu ya a ku mapukatan.

9

Nanalangin si Daniel

¹ Si Dario ya anak Xerxes ya taga bansan Media nagin ari ya sa buun Babilonia. Sabitun nunan tawun pag-ari na, ² natandan ku sa mani kasulatan ya manugêl nalasak ya Jerusalem sa lalên pitumpuy tawun, ayun sa sinabin Panginuun kan Propeta Jeremias. ³ Kabay nanalangin naku sa Panginuun ya Namalyari. Buy nakilunuslunus saku kanay sawpan nay mani Israelita. Nag-ayunu waku êt, nagyaming saku, buy binyanan kun abuy ulu ku.

⁴ Nanalangin naku sa Panginuun ya Namalyari ku buy nanyawad tawad para sa mani kasalanan yan kana. Sinabi ku,

“Panginuun, dakila buy mamangêd da Namalyari, pêtêg ga mani pangaku mu sa mani tawuy mangidu kamu buy manunul sa mani utus mu.

⁵ Nangasalanan kay, nanyag kay asê ustu, nanyag kadawakan, nagribeldi buy nanalibatuk sa mani utus buy mani batas mu. ⁶ A kay nallêngê sa mani lingkud muy propeta ya in-utus mun magsabi sa mani ari yan, mani pinunu, ninunu buy kaganawan tawu sa Israel.

⁷ Panginuun, matinêk ka. Nuwa kapapadêng-êy kay angga sa allun ati. Para êt baydu sa mani tawu sa Juda, sa mani manugêl sa Jerusalem, sa buun Israel, sa mani nadani buy idi sa mangarayuy lugal nu saantu mu silan impalaku gawan a sila tapat kamu. ⁸ Panginuun, taganan mamakapadêng-êy kay, agyan na mani ari yan, mani pinunu, buy mani ninunu gawan nangasalanan kay kamu. ⁹ Mapallunus ya Panginuun ya Namalyari yan buy mamatawad un kasalanan, agyan nagrebildi kay kana. ¹⁰ A yan sinunul ya Panginuun ya Namalyari yan buy a yan sinunul ya mani utus nay indin na kanyan sa kapamilatan mani prupetay maglingkud kana. ¹¹ Kaganawan Israelitay asê nanunul sa Kautusan mu, a la labay sunulun ya mani sinabi mu. Buy gawan sa pangasalanan yan, inlumâtêng kanyan ya sumpa ya nakasulat sa Kautusan Moises ya lingkud mu. ¹² Dinyag muy kaganawan mani bagay ya sinabi mun daygên mu sa mani tawuy asê manunul kamu. Pinarusan mukay buy mani mamuun yan sa kapamilatan pam-i mu kanyan sadyay kasakitan. Ya parusan ati sa mani tawuy manugêl sa Jerusalem, ayin kaparisu sa pamarusa mu sa mani tawuy manugêl sa kaatag mani balayan.

¹³ Kaparisan nakasulat sa Kautusan Moises, kaganawan kasakitan ati inlumâtêng kanyan. Paramanbaydu a yan inyawad ya lunusan kay Panginuun ya Namalyari yan, buy a yan tinalibatukan ya mani kasalanan yan

buy inlêngê ya kapêtêgan. ¹⁴ Kabay inlêan Panginuun ya mipakadawak kay, buy impakadawak nakay bay, tagawan ya Panginuun ya Namalyari yan matinêk ya sa kaganawan mani diyag ya pandaygên na, nuwa a yan ya sinunul.

¹⁵ Buy amêsên na Panginuun ya Namalyari yan ya namisalwang mani tawu mu ubat sa lugal Egipto sa kapamilatan kapangyarian mu, buy nagin pikatandan na lagyu mu angga amêsên, nangasalanan kay, buy nanyag kadawakan. ¹⁶ O Panginuun, ayun sa kaganawan mangatinêk mun diyag, ipakarayu mu dayi ya sadyay tubag mu sa Jerusalem ya balayan mu, ya banal la bung-uy mu. Gawan sa mani kasalanan yan buy kadawakan mani ninunu yan, ya Jerusalem buy mani tawu muy napakadyag kapapadêng-êy sa kaganawan idi sa palitêng yan.

¹⁷ Namalyari yan, lêng-ên mu amêsên ya mani panalangin kuy ipus mu. Panginuun, magin maganaka ka sa banal la Templu muy inlasak amên makilala kan mani tawu. ¹⁸ Namalyari yan, lêng-ên mukay. Iwang-at muy mani mata mu. Elêwên muy inlasak ka balayan ya pangkilalanên kamu. A kay manalangin gawan matinêk kay, nun a nanalangin kay gawan tanda yan na mapallunus ka. ¹⁹ Panginuun, lêng-ên mukay buy patawarên. Panginuun, tambêng mukay sawpan alang-alang sa lagyu mu, gawan pangkilalanên kan Namalyari sa balayan mu buy mani tawu mu.”

²⁰ Kaban manalangin naku, pansabin kuy kasalanan ku, buy mani kasalanan kalayi kun Israelita. Nagmakalunus saku sa Panginuun ya Namalyari ku alang-alang sa banal la bung-uy na. ²¹ Kaban manalangin naku, tambêng inlumatêng kangku si Gabriel ya mallumpad. Siyay paran tawuy nakitan ku sa sulêplêp ku sabitun nuna. Kaawat ta abitu, uras un pag-andug. ²² Tinurwanan naku buy sinabi na kangku, “Daniel, nagpakit taku amêsên amên biyan kan kabiyasnan buy pangintindi. ²³ Sên nag-umpisa kan manalangin, sinabin Namalyari kangkuy mantan nakun mensayi kamu. Kabay naku waku baydi kamu amên sabin kamu ta kaidwan kan Namalyari. Kabay mallêngê ka buy pakaintindin muy sulêplêp.”

²⁴ Nagdesisyun ya Namalyarin parusan ya mani tawu buy banal la balayan mu sa lalên pitumpuy duminggu amên itgên lay pagribeldi sa Namalyari, amên mapatawad ya mani kasalanan la, amên maipatupad Namalyari ya ayin katganan na katinêkan na, buy malyari ya idi sa sulêplêp buy prupesiya, buy amên maiandug gay Templu sa Namalyari.

²⁵ Sêpat mun matandan buy mapukatan ya ati. Iutus ya ipaydêng manguman ya Jerusalem. Buy makuy mamuun ya intalagan Namalyari. Dilag pituy duminggu buy anêm mapu buy luway duminggu sa pibunakan luway mangapalyarin abiin. Ipaydêng manguman ya Jerusalem. Manyag mani dan buy bakud da pader, nuwa sa panawun na abitu, magulu. ²⁶ Pamakayarin anêm mapu buy luway duminggu, patin ya Pinunuy Intalaga. Ayin bagay ya Pinunuy Intalaga. Pamakayari, lumatêng

ya gisay mamuun buy lasakên mani tawu nay balayan buy templu. Tambêng malyari ya mani mangapalyarin ati kaparisun tambêng pallumatêng lanab. Misunduy labanan angga sa katganan. Abiin ya pallasak ya sinabin Namalyari.

²⁷ Pas-êyên mamuun abiin ya kasunduwan sa malakêy tawu sa lalên gisay duminggu. Nuwa sa kapakan duminggun abiin, iutus na sa mani tawuy itgên lay pag-andug buy pam-i sa Namalyari. Pamakayari, mam-i yan nangadadawak ka bagay sa Templu ya sabay ya magin sangkan pallakwan un Templu. Manugêl ya nangadadawak ka bagay ya abiin sa Templu angga sa lumatêng nga katganan tawun abiin ayun sa intakdan Namalyari.

10

Nakit Daniel ya gisa pun na sulêplêp ya tungkul sa liyaki

¹ Sa ikatluy tawun pag-arin Ciro sa Persia, nananggap si Daniel kaatag mensayi ubat sa Namalyari. (Binêg êt si Daniel un Beltesazar.) Pêtêg ya mensayi ya tungkul sa maragul la labanan. Napukatan Daniel ya mensayi sa kapamilatan sulêplêp pa impakit kana.

² Siku si Daniel, sa panawun na abitu, nalungkut taku sa lalên tatluy duminggu.

³ A ku nangan manyaman na kanên o nanaway kêna o ninêm alak, buy a ku nagpabangin lawini sa lalên tatluy duminggu.

⁴ Sên ikaluwampu buy apat ta allun nunan buwan, nakaidêng ngaku sa agid maragul la ilug Tigris. ⁵ Nangêlêw waku. Buy dilag gakun nakitan baydu ya liyaki ya nakayaming naputi ya linu buy dilag yan yakês ya diyag sa gintuy ubat sa Ufaz.

⁶ Ya lawini na para yan makamal la batuy berelio, ya lupa na para yan kimat, ya mani mata na paran suluy magdêkêtdêkêt, ya mani gamêt buy mani bitis na paran pinasilêng nga tangsu, buy ya tunuy na para yan sênêg tarit malakêy tawu.

⁷ Kay sikuy nakakit sulêplêp pa abitu. Asê nakitan mani kaawyun ku ya sulêplêp pa abitu. Paraman baydu inlumatêng kallay sadyay limu. Kabay nuwayu sila amên magtagu. ⁸ Kabay kakapad kuy nabalag buy kay sikuy nakakit mamakaupapas sa sulêplêp pa abitu. Pinêmêtla ku buy natasan pas-êy. ⁹ Nuwa nalêngê kuy pagsabi na. Buy sên nalêngê kuy tunuy mani sabi na, nabungsuy laku buy nipalukub sa luta.

¹⁰ Bêngat tan dilag gisay gamêt ya nanalan kangku angga sa mitudak sa lutay tul ku ya manginagin. ¹¹ Buy sinabi na kangku, “Daniel, kaidwan kan Namalyari. Midêng ka buy lêng-ên mun mangêd ya sabin ku kamu, gawan in-utus saku baydin Namalyari kamu.” Pamakasabi nan abitu, manginagin nakun nidêng.

¹² Pamakayari, sinabi na kangku, “Agana ka malimuy Daniel. Tagawan sa nuna pun allun pagpayêpa mu sa Namalyari buy sa paglabay mun mapukatan ya mensayi ubat kana, inlenge nay panalangin mu. Kabay naku waku baydi amên pakitbayan ya panalangin mu. ¹³ Nuwa a ku tambêng nakalaku baydi ta binênbênan

nakun pinunun kaarian un Persia sa lalên luwampu buy gisay allu. Mangêd ta sinawpan nakun Micael ya gisa sa mani pinunu un mani ang-el gawan kay kakapad kuy makilaban sa mani pinunu un Persia. ¹⁴ Naku waku baydi amên ipaintindi kamu nu sabêt ta malyari sa mani tawu mu lanu. Tagawan ya sulêplêp pa ati, tungkul sa lumatêng nga allu.”

¹⁵ Kaban magsabi ya kangku, nanduku waku buy a ku nakapagsabi.

¹⁶ Pamakayari, dinukpan paran tawuy mani labi ku. Imbuklat kuy bêbêy ku buy nakapagsabi yaku. Sinabi ku kanay nakaidêng sa arapan ku, “Amung ku, gawan sa sulêplêp, naalipusan naku buy natasan nakun pas-êy. ¹⁷ Parasaantu waku kayêk makisabi kamu nu ayin nakinan pas-êy buy paran a kina makainawanên?”

¹⁸ Kabay dinukpan nakun manguman buy niudung nga pas-êy ku. ¹⁹ Sinabi na kangku, “Kakaidwan kan Namalyari, agana ka malimu. Mapakamuy kapatêtbêkan buy magpakatapang.” Sên nasabi na kangkuy ati, nanguman nakun pinumas-êy. Sinabi ku kanay, “Isundu mun kayêk ya pagsabi mu, gawan pinapas-êy mukina.”

²⁰ Nakitbay ya, “Kaylangan kun mag-udung sa pamikilaban ku sa pinunun Persia. Pamakayari, lumatêng ngaman na pinunun Grecia. Nuwa tanda mu nayi ya siyan naku waku baydi kamu? ²¹ Naku waku baydi amên ipapukat kamuy nakasulat sa Librun Kapêtêgan. Sa pamikilaban ku, ayin kaatag nanawup kangku nun a kay si Micael, ya pinunu un Israel.”

11

¹ “Buy sa nunay tawun ya si Dario ya taga Media ya mag-ari sa Babilonia, intanggul ku si Micael buy binantayan kuya.”

Inlabanan arin timug ya arin ilaga

² “Amêsên, ikuwentu kuy kapêtêgan kamu. Pag-arian pun tatluy ari ya Persia buy para êt bayduy ikaapat ta ari. Dilag yan malakêy pibandiyan kaysa sa mani nunay arin abitu. Kabay pakadyag yan makapangyarian gawan dilag yan malakêy pibandiyan. Pamakayari, sagyatên nay kaganawan amên lumaban sa kaarian Grecia. ³ Pamakayari, gisa pun na makapangyarian na ari ya lumatêng. Malakêy bansa ya sakupun na, buy daygên nay labay nan daygên. ⁴ Sên napakadyag yan makapangyarian, malasak ya kaarian na buy maatag sa apat ta baagi, nuwa alwan mani layi nay mag-ari baydi. Ya mani ari ya managili kana asê kaparisun kapangyarian na. Kêwên na kaarian na buy idin sa kaatag.”

⁵ “Ya ari un timug, pakadyag yan makapangyarian, nuwa ya gisa sa mani pinunu na pakadyag yan igit napas-êy kaysa kana, buy siya ya mag-ari sa gisay kaarian ya igit makapangyarian sa sarili nan kaarian. ⁶ Pamakayarin dakun umnuy tawun, mibêbêtêk ya arin timug buy ilaga, gawan ipaasawan arin timug ya anak nay babayi sa ari un ilaga. Nuwa asê mabuyut ya kapangyarian babayi agyan ya kapangyarian arin ilaga. Tagawan sa panawun na abitu, patin na babayi buy ya

asawa, anak na, buy agyan na maglingkud kana.”

⁷ “Lanu magin ari sa timug ya liyaki ya maubat sa pamilyan anak ka babayi. Duyungun arin abiin ya mani sundalus arin ilaga buy sunan ya nangapas-êy ya balayan. Labanan nay arin ilaga buy sambutun naya. ⁸ Gêtan nan pauli sa Egipto ya mani diyusdiyusan la buy ya mangakamal la pibandiyan la ya diyag sa gintu buy pilak. Sa lalên dakun umnuy tawun, ayina makilaban sa ari un ilaga. ⁹ Pamakayari, duyungun arin ilaga ya arin timug, nuwa masambut ta ati buy mag-udung ya sa lugal na. ¹⁰ Ya mani anak na, tinipun lay gisay maragul la ukbu amên makilaban. Ya gisa kalla, mallusub kaparisun lanab buy makadan sila, buy isundu lay pamikilaban angga sa nangapas-êy ya balayan un arin timug.”

¹¹ “Gawan sa tubag, ya ari un timug, magsalwang ya buy makilaban sa ari un ilaga. Buy agyan in-il-an ari un ilagay bapan lakên sundalus na, masambut ya. ¹² Sa panambut arin timug, magpadayêw ya buy malakê pun na patin na, nuwa asê mabuyut ya panambut na. ¹³ Tagawan ya arin ilaga manguman manipun mas malakê pun na sundalus kaysa mana. Buy pamakayarin dakun umnuy tawun, manguman yan manduyung kaawyun na kal-atan sundalus ya mantan kal-atan gamit para sa pamikilaban.”

¹⁴ “Sa panawun na abitu, malakêy magribeldi laban sa arin timug. Gisa sa mani ati ya mani kaparisu mun Israelita ya mangatubag. Daygên lay ati bilang panupad un sulêplêp, nuwa masambut sila. ¹⁵ Pamakayari, duyungun arin ilaga ya lugal un napas-êy ya balayan ya idi sa timug. Palitêngan buy sunan lay abiin. Agyan ya mani katanday sundalus un kaarian timug, ayin silan madyag, gawan a la agyun sambutun na kalaban. ¹⁶ Kabay daygên arin ilagay sabêt man na labay nan daygên buy ayin makabênbên kana. Sakupun nay mangêd da lugal Israel, buy dilag yan kapangyarian maniran ati. ¹⁷ Taganan labay arin ilaga ya duyungun nay kaarian timug un buun pas-êy kaarian na. Makikasundu yapun sa arin timug sa kapamilatan pamipaasawan nan anak na, amên sa kapamilatan ati, masambut nay kaarian sa timug. Nuwa asê managumpay ya palanu na. ¹⁸ Pamakayarin ati, duyungun arin ilaga ya mani lugal ya idi sa danin dagat buy sakupun nay malakê kalla. Nuwa dilag gisay pinunuy mamatgên kana sa pandustak na, buy taganan iudung na kanay pandustak na. ¹⁹ Kabay muli ya sa mani nangapas-êy ya lugal na. Nuwa masambut ya buy abituy magin katganan na.”

²⁰ “Ya ari ya managili kana, miutus yan gisay upisyal ya mamilit un maningil buwis amên madagdagan na pibandiyan kaarian na. Nuwa asê mabuyutan mati ya arin ati, alwan gawan sa labanan o sa dilag tubag kana.”

²¹ “Ya managili kana bilang ari abituy gisay tawuy asê panggalangên buy ayin karapatan magin ari. Sa asê pan-asaan mani tawu, bêngat natan sakupun ya kaarian sa kapamilatan pamurayit. ²² Malakêy sundalus ya kalaban ya patin na, agyan na pinakapuun pari. ²³ Makikasundu ya sa kaatag tawu, nuwa sa tawli purayitin na sila. Pakadyag yan makapangyarian agyan nabêlêng nga kaarian na. ²⁴ Sa asê

pan-asaan mani tawu, bêngat natan duyungun ya mani tawuy mabandi sa lugal un gisay balayan. Daygên nay asê pandaygên mani ninunu na. Idakay-dakay na sa mani manunul na ya mani nakwa na sa laban. Pan-ipalanu nan duyungun ya mani nangapas-êy ya balayan, nuwa kay sa naêpêk ka panawun.”

²⁵ “Magin matapang buy makapangyarian ya liyakin abiin gawan dilag yan malakêy sundalus. Kabay duyungun nay arin timug. Labanan arin timug ya liyakin abiin kaawyun na malakêy makapangyarian na sundalus. Nuwa masambut ta arin timug, gawan mapurayit ya. ²⁶ Isakwil yan mani sarili nan tawwan ya kaêm nan mangan. Kabay masambut ya mani sundalus na buy malakê kallay mati. ²⁷ Ya luway arin ati, miawyun sila nuwa parisu silan maglaram buy mangisip nadawak laban sa balang gisa. Nuwa parisu silan asê managumpay sa palanu la gawan asê pun mallumatêng ya intakday panawun katganan. ²⁸ Mag-udung ya arin ilaga sa lugal na ya gêgtan na malakêy nasamsam nay pibandiyan ubat sa labanan. Nuwa bayu ya muli, usgên nay mani tawun Namalyari buy paniwala la. Buy pamakayari, baydu yapun muli sa sarili nan balayan.”

²⁹ “Sa intakday panawun, mag-udung ya buy sumun sa timug, nuwa ya malyari, asina kaparisun nalyari sabitun nuna. ³⁰ Tagawan duyungun yan mani ukbun pandagat ya naubat sa tatanglêwan. Buy gawan baysên, malimu buy mag-udung ya sa balayan na. Ipawês nay tubag na sa mani tawun Namalyari buy sa paniwala la, nuwa magin mangêd ya sa mani nanalibatuk sa paniwala la.”

³¹ “Makuy mani sundalus arin abiin sa napas-êy ya Templun Namalyari amên dinatan. Ipatgên nay allu-allun pag-andug buy mam-i silan nangadadawak ka bagay ya sabay ya magin sangkan pallakwan un Templu. ³² Ayatên arin abiin ya mani tawuy nagpabukut sa paniwala la sa kapamilatan pallinlang na amên manyag alwan mangêd. Nuwa ya mani tawuy pêtêg sa Namalyari, buun pas-êy silan lumaban kalla.”

³³ “Iturun mani tawuy biyasa ya kapêtêgan sa malakêy tawu. Nuwa usigin silan asê nabuyut. Patin sila sa kapamilatan mani kêya buy apuy, isukul sila buy kêwên na pibandiyan la. ³⁴ Sa panawun na pan-usigin sila, kay dadakun umnuy manawup kalla, nuwa malakêy kilaku kallay magtatalingkayu. ³⁵ Usigin ya dakun umnuy biyasa amên magin mangêd buy malinis ya mani biyay la angga sa lumatêng nga katganan, gawan asê pun inlumatêng ya intakday panawun.”

³⁶ “Daygên arin ilaga ya labay nan daygên. Ituwad nay sarili nan igit sa sisabêt man na diyus, buy lamusun nay Namalyarin kaganawan diyus. Manambut ya angga sa asê pun mayarin maipakit Namalyari ya tubag na, gawan kaylangan malyari ya intakdan Namalyari ya sêpat malyari. ³⁷ Asê igalang arin abiin ya diyus mani ninunu na, o ya diyus ya kaidwan mani babayi. Ituwad nan igit ya sarili na kaysa mani abitu. Ayin nan panggalangên na diyus ³⁸ liban sa diyus ya magbantay sa mani napas-êy ya balayan. Parangalên nay diyus ati ya asê kilalan mani ninunu na. Mag-andug yan mani gintu, pilak, mangakamal la batu, buy kaatag pun na

mangakamal la degalu. ³⁹ Sa kapamilatan sawup namalyarin kaatag bansa, duyungun nay pinakanapas-êy ya balayan. Parangalên arin abiin ya mani tawuy mangilala kana. Biyan na silan karapatan mag-ari sa malakêy tawu. Buy biyan na silan lugal bilang gantimpala.”

⁴⁰ “Pallumatêng katganan, makilaban na arin timug sa arin ilaga. Nuwa duyungun yan ari un ilaga un dilag mani kalesay panggamitin sa laban, mani sundalus ya nakasakay sa kabayu buy mani ukbuy pandagat. Duyungun nay malakêy bansa buy manira yan paran lanab. ⁴¹ Duyungun êt arin abiin ya mangêd da lugal Israel buy malakêy tawuy mati. Nuwa makatakas ya mani tawuy taga Edom buy Moab buy ya mani pinunun Ammon. ⁴² Malakêy bansay sakupun na, kaawyun baydi ya Egipto. ⁴³ Mapakanay mani gintu, pilak, buy ya kaganawan pibandiyan Egipto. Sakupun na êt ya mani tawuy manugêl sa Libya buy sa Etiopia. ⁴⁴ Nuwa dilag balitay maubat sa puputakan buy sa ilaga ya sabay ya makalimu kana. Kabay manduyung ya un sadyay tubag, buy malakêy tawuy taganan malipul na.

⁴⁵ Mamipaydêng yan toldan ari sa pibunakan dagat buy banal la bung-uy. Nuwa mati yan ayin tan manawup kana.”

12

Ya tawlin allu

¹ “Sa panawun na abitu, lumatêng si Micael. Siya ya dakilay ang-el ya magbantay sa mani tawu mu. Buy dilag kagulwan sa panawun na abiin ya asê pun nalyari kanuman paubat sa nabiyen bansa angga sa panawun abitu. Nuwa sa panawun na abitu, miligtas ya mani tawu muy nakasulat ta lagyu sa libru. ² Pabyayên ya malakê ubat sa nangamamati. Ya kaatag kalla mananggap biyay ya ayin katganan, nuwa ya kaatag isumpa sila buy idin sa ayin katganan na kadêng-êyan. ³ Ya mani tawuy mangabiyasa buy mamituru sa mani tawun bumyay matinêk, manginangkinang silan paran bêtêwên sa langit makanuman. ⁴ Nuwa, Daniel, ibêdbêd mu pun na librun ati buy agana mu pun sabin sa mani tawuy mensayin ati angga sa lumatêng nga katganan. Malakêy tawuy mipammaku sa dakun antu sa pagpilit lan mapukatan ya mani mangapalyari, buy dagdagên na kabiyasnan mani tawu.”

⁵ Pamakayari nan sinabi ya abitu, dilag gaku pun nakit ta luway tawuy nakaidêng sa mikapakay agid ilug.

⁶ Namatang nga gisa kalla sa tawuy nakayaming telan linu ya nakaidêng sa babun ilug, “Parasaantun kabuyut bayu malyari ya mani mamakaupapas ya mangapalyarin ati?”

⁷ Intag-ay tawuy nakayaming telan linu ya luway gamêt na buy nalêngê kun nanumpa ya sa Namalyari ya nabyay makanuman. Sinabi na, “Mayari ya ati sa lalên tatluy tawun buy kapaka, nu mayari yay kasakitan mani tawun Namalyari.”

⁸ Nalêngê kuy mani sinabin liyakin abiin, nuwa a ku napukatan. Kabay pinatang

kuya, “Pamakayarin nalyari ya kaganawan ati, sabêt kayêk ka malyari?”

⁹ Sinabin liyakin abiin kangku, “Daniel, pasawên minay abitu, gawan ya labay sabin mani sinabi ku, manugêl nakapuglaw buy asê malyarin sabin sa lumatêng nga katganan. ¹⁰ Malakêy pakadyag malinis sa biyay. Nuwa ya mani tawuy manyag nadawak luyang sila pun magpakadawak. A la mapukatan ya mani ati. Nuwa ya mani tawuy biyasa, mapukatan lay mani abiin.”

¹¹ “Lumibas ya gisay libu buy luwan dalan buy siyammapuy allu paubat sa pamatgên sa allu-alluy pamiandug buy pamidin un nadawak ka bagay ya sabay ya magin sangkan pallakwan sa Templu. ¹² Pagpalên ya mani tawuy mangêtêng angga sa mayari ya gisay libu buy tatluy dalan buy tatlumpu buy limay allu.”

¹³ “Sikay Daniel, isundu muy pandaygên mu angga sa katganan. Mati ka, nuwa pabyayên kan manguman sa mani tawlin allu amên tanggapên muy gantimpala mu ya in-il-an para kamu.”